

A photograph of a sandy beach with a yellow balloon and some litter. The balloon is on the left, and there is a white paper cup, a crumpled piece of paper, and a small piece of trash on the sand. The background is a bright yellow circle.

STRATEGIE VOOR EEN SCHOON EUROPA

**ZEVEN BELANGRIJKE ONDERDELEN
VAN EEN GEÏNTEGREERDE
ZWERFAFVALAANPAK OM ONZE LANDEN
SCHOON EN OPPERUIMD TE HOUDEN & ONZE
BIODIVERSITEIT TE BESCHERMEN**

*Ervaring, succesvolle aanpakken en knowhow
bijeengebracht door het Clean Europe Network*

SAMEN VAN BELEID NAAR STRATEGIE

Sinds 2018 is er **DUIDELIJK EU-BELEID** over zwerfafval en het voorkomen van zwerfafval*

Gebaseerd op **GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID**

Overheden zijn verplicht om dit beleid te **IMPLEMENTEREN** in samenwerking met alle stakeholders

Ons gemeenschappelijke doel: **SCHOON DE NORM MAKEN**

De sleutel tot succes is **GEDRAGSVERANDERING**

Wij hebben een **GEÏNTEGREERDE AANPAK** nodig om dit te realiseren

De **STRATEGIE VOOR EEN SCHOON EUROPA** voorziet in deze behoefte

*Vastgesteld in de herziene Kaderrichtlijn Afvalstoffen 2018 en de Single Use Plastic (SUP)-richtlijn 2019

GEDRAGSVERANDERING GAAT IEDEREEN AAN:

- **NATIONALE OVERHEDEN** die strategieën ontwikkelen en uitvoeren om zwerfafval in hun land te voorkomen.
- **PRODUCENTEN EN IMPORTEURS** die voldoende investeren in echt doeltreffende, brancheoverstijgende activiteiten ter voorkoming van zwerfafval.
- **BEDRIJVEN** die producten en/of diensten ontwerpen om het risico op zwerfafval te verminderen.
- **GEMEENTEN** die investeren in effectievere afvalvoorzieningen.
- **HANDHAVENDE INSTANTIES** die streng optreden voor een afschrikkend effect.
- **DOCENTEN/TOEZICHTHOUDERS** die voorlichting geven aan leerlingen/clubleden over het belang van afval opruimen.
- **ouders** die hun kinderen leren hun afval op te ruimen.
- **INWONERS** die overal de openbare afvalbakken gebruiken ...
- ... of hun afval naar een plek (huis, school, werkplek) brengen voor recycling of op alternatieve manieren benutten.

EINDDOEL:

WE LATEN NIET LANGER OPZETTELIJK, ACHELOOS OF PER ONGELUK AFVAL ACHTER IN DE NATUUR OF OPENBARE RUIMTE OMDAT **SCHOON DE NORM IS**

ANALYSEER HET ZWERFAFVALPROBLEEM EN STEL DOELEN

DE UITDAGING:

- Start met het monitoren van zwerfafval in alle hotspots (in stedelijke, groene en waterrijke omgevingen) om:
 - de uitdaging nauwkeurig te bepalen (zowel op lokaal als op macroniveau);
 - het ontstaan van zwerfafval te achterhalen;
 - doelen te kunnen stellen;
 - passende aanpakken voor zowel het voorkomen als opruimen van zwerfafval te kunnen bepalen/toepassen.
- Blijf monitoren om:
 - het relatieve succes van strategieën te beoordelen;
 - te bepalen of de aanpak effectief is en de doelstellingen te behalen.
- Benchmark regelmatig de vooruitgang en handhaaf, verbeter of vernieuw de strategieën, aanpakken en maatregelen. Zo optimaliseer je de prestaties.

BEOORDEEL DE IMPACT EN EFFECTIVITEIT VAN ZWERFAFVALBELEID & AANPAKKEN EN PAS ZE AAN

WIE SPELEN EEN ROL:

- Nationale overheid (levert een nationale datastructuur volgens de EU-richtlijnen voor Afvalstoffen en Kunststofproducten voor eenmalig gebruik)
- Gemeenten en gebiedsbeheerders (beoordelen en begrijpen lokale zwerfafvalproblemen)
- Aanbieders van oplossingen (inclusief organisaties voor zwerfafvalpreventie en schoonmaakbedrijven)

BRONAANPAK

NEEM MAATREGELEN OM ZWERFAFVAL BIJ DE BRON TE VERMINDEREN/BEPERKEN

DE UITDAGING:

- Formuleer vereisten voor productontwerp om de neiging tot achteloos weggooien te verminderen.
- Houd rekening met het risico op zwerfafval bij de beoordeling van de levenscycli van producten.
- Bepaal het risico op zwerfafval in de milieuvoetafdruk van diensten.
- Stel wettelijke beperkingen op voor problematische producten/consumptiegedrag.
- Reguleer hotspots – specifieke plekken waar het risico op zwerfafval hoog is.

WIE SPELEN EEN ROL:

- **EU-instellingen** (bijv. maatregelen vanwege het EU-Actieplan Circulaire Economie 2.0 en EU-richtlijn Afvalstoffen)
- **Nationale overheid** (ontwikkelt beleid, eventueel met economische instrumenten)
- **Gemeenten** (voeren plaatselijke maatregelen uit)
- **Bedrijfsleven** (innoveert producten en diensten, waaronder oplossingen voor recycling)
- **Onderzoeks- & ontwikkelingsorganisaties** (vinden nieuwe werkwijzen)

INRICHTING OPENBARE RUIMTE

ZORG VOOR DE JUISTE INRICHTING VAN DE OPENBARE RUIMTE MET VOLDOENDE EN GOED GEPLAATSTE AFVALVOORZIENINGEN

DE UITDAGING:

- een doeltreffende inrichting van de openbare ruimte om afval veilig en efficiënt in te zamelen
- goed aangepaste afvalinzamelings- en beheersystemen voor afval in openbare afvalbakken
- slim en doeltreffend opruimen van afval in de openbare ruimte
- sorteren en recycelen van ingezameld afval

WIE SPELEN EEN ROL:

- **EU-instellingen** (bijv. structurele EU-subsidies, fondsen voor onderzoeks- & ontwikkelingsorganisaties, Actieplan Circulaire Economie 2.0)
- **Nationale overheid** (houdt toezicht op de regeling uitgebreide producentenverantwoordelijkheid SUP-richtlijn)
- **Gemeenten** (voeren plaatselijke maatregelen uit)
- **Gebiedsbeheerders** (bijv. van snelwegen, bosgebieden, waterwegen)
- **Organisaties voor producentenverantwoordelijkheid** (vereist binnen de SUP-richtlijn)
- **Schoonmaakbedrijven**: overheid & particuliere sector (innovatie)
- **Afvalverwerkingsbedrijven**: overheid & particuliere sector (innovatie)
- **Ontwikkelaars van infrastructuur** (innovatie)

REINIGING EN
ONDERHOUD

ZORG VOOR DE OPENBARE RUIMTE IN ELKE WIJK

DE UITDAGING:

- Zorgen voor schone en goed onderhouden wijken, zodat betrokkenheid bij de buurt toeneemt en schoon de norm wordt.
- Plaats/vernieuw straatmeubilair.
- Herstel/vernieuw het straatbeeld (bijv. wegdek/voetpaden).
- Voorkom verwaarlozing.
- Stimuleer meer schone, groene gebieden.

WIE SPELEN EEN ROL:

- EU-instellingen (bijv. Voor structurele subsidies)
- Nationale overheid (ontwikkelt beleid, eventueel met economische steun)
- Gemeenten (voeren onderhoud van de openbare ruimte uit en handhaven indien nodig)
- Lokaal bedrijfsleven (onderhoudt gebouwen en omgeving)
- Maatschappelijke groeperingen (helpen betrokkenheid te bevorderen)

HANDHAVING

STEL DUIDELIJKE, ZICHTBARE EN ONTMOEDIGENDE SANCTIES TEGEN OVERTREDERS VAST EN HANDHAAF ZE

DE UITDAGING:

- Zorg zowel op nationaal als op lokaal niveau voor een sterk juridisch kader voor de strafrechtelijke vervolging van degenen die opzettelijk of achteloos afval achterlaten of dumpen (vereiste van de EU-richtlijn Afvalstoffen).
- Stel daadwerkelijk bestraffende en afschrikkende sancties vast (met name zinvolle boetes).
- Handhaaf de wet streng en doeltreffend, het liefst meteen ter plaatse.
- Communiceer de handhavingsmaatregelen duidelijk om overtreders af te schrikken.

WIE SPELEN EEN ROL:

- EU-instellingen (zien toe op de uitvoering van de EU-richtlijn Afvalstoffen)
- Nationale overheid/gemeenten (wetgeving, afschrikkende boetes)
- Politie en gemeenten (uitvoering en handhaving)
- Rechterlijke macht (legt doeltreffend sancties op als zaken voor de rechter komen; het liefst worden sancties ter plaatse opgelegd)

MAKERS.BE

ALERE DARE DITTE RESULTAT

**KENNIS EN
EDUCATIE**

PERMANENTE VOORLICHTING, BEWUSTMAKING EN COMMUNICATIE OVER GEDRAGSVERANDERING

DE UITDAGING:

- Richt speciale, brancheoverstijgende organisaties voor zwerfafvalpreventie op met deskundige teams en ondersteun ze financieel. Deze organisaties:
 - zetten campagnes op voor zwerfafvalpreventie, voeren ze uit en onderhouden ze;
 - focussen op het bevorderen van gedragsverandering;
 - richten zich op verschillende groepen binnen de samenleving die zwerfafval kunnen veroorzaken;
 - gebruiken de juiste benadering voor de verschillende doelgroepen en risicosituaties;
 - updaten deze campagnes of passen ze waar nodig aan.
- Zorg dat alle producenten en importeurs van producten die zwerfafval kunnen veroorzaken, evenredig bijdragen in de kosten.

WIE SPELEN EEN ROL:

- **EU-instellingen** (zorgen voor uitvoering van de EU-richtlijnen)
- **Nationale overheid** (houdt toezicht op de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor deze taak)
- **Organisaties voor zwerfafvalpreventie** (gespecialiseerd in communicatie over gedragsverandering)
- **Gemeenten en gebiedsbeheerders** (werken samen met de belangrijkste partijen om aanpakken en interventies aan te passen aan de lokale situatie)
- **Gezinnen** (leren hun kinderen afval op de juiste manier weg te gooien)
- **Scholen en andere onderwijsinstellingen** (hebben een sleutelrol bij het bereiken van jongeren)
- **Maatschappelijke organisaties** (hebben een sleutelrol bij het bereiken van doelgroepen, met name jongeren)

ZET JE IN VOOR MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID EN PARTICIPATIE

DE UITDAGING:

- Stimuleer burgertrots.
- Maak schoon de norm.
- Betrek inwoners en verenigingen bij gezamenlijke activiteiten om ze meer bewust te maken van:
 - de wenselijkheid van een schone openbare ruimte;
 - de negatieve gevolgen van zwerfafval voor milieu en maatschappij.
- Streef naar algehele verbetering van wijken.
- Streef naar algemene en vrijwillige opschoonacties.

WIE SPELEN EEN ROL:

- Gemeenten (werken samen met lokale partijen om de belangrijkste doelgroepen te bereiken)
- Lokaal bedrijfsleven (zorgt voor de omgeving, het 'duwtje in de rug' bij klanten en medewerkers in het stimuleren van verantwoorde omgang met afval)
- Gezinnen (leren hun kinderen afval op de juiste manier weg te gooien)
- Scholen & andere onderwijsinstellingen (geven een goed voorbeeld)
- Maatschappelijke organisaties (bereiken de belangrijkste doelgroepen), waaronder:
 - jongerenorganisaties
 - milieuorganisaties
 - verenigingen
 - lokale sportclubs

EU- INSTELLINGEN

Dagelijks gaat zwerfafval vrijwel overal de landsgrenzen over. Er is dus een belangrijke rol weggelegd voor de bestuurlijke, uitvoerende en administratieve instellingen van de Europese Unie. In de eerste lijn richten zij zich op de zwerfafvalproblematiek binnen de Europese Unie.

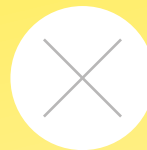
In 2018 heeft de Europese Unie haar algemene richtlijn Afvalstoffen herzien. Daardoor kwam er voor het eerst een **alomvattend EU-beleid voor de aanpak van zwerfafval**, gebaseerd op het principe van gedeelde verantwoordelijkheid binnen alle geledingen van de samenleving.

De Europese Commissie, de Europese Raad van Ministers en het Europees Parlement moeten **ervoor zorgen dat Europese landen dit zwerfafvalbeleid naar behoren uitvoeren.** Door de manier waarop de EU werkt, **ligt de hoofdverantwoordelijkheid hiervoor bij de regeringen van de verschillende lidstaten.** De Commissie en het Parlement moeten echter actie ondernemen om te waarborgen dat de lidstaten hun verplichtingen nakomen. Daarnaast kunnen zij helpen door **EU-financiering te geven aan campagnes en investeringen voor de zwerfafvalaanpak.**

Verder heeft de Europese Commissie vanuit de algemene EU-richtlijn Afvalstoffen de taak om te **bevorderen dat stakeholders informatie en succesvolle aanpakken uitwisselen.**

De EU vervult ook een rol op het wereldtoneel: zij zorgt voor overeenstemming met partnerlanden en naburige landen zoals de landen in de Europese Economische Ruimte, het Middellandse Zeegebied en het Oostzeegebied. Daarnaast heeft de EU een **voorbeeldfunctie naar de rest van de wereld voor de aanpak van zwerfafval**, inclusief een doeltreffende aanpak voor gedragsverandering.

Het **Europees Milieuagentschap (EEA)** en het **Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (JRC)** spelen een belangrijke rol bij de EU-brede informatieverzameling over zwerfafval en de oorzaken daarvan.

NATIONALE OVERHEID

Nationale overheden moeten **de toon zetten en het voortouw nemen** om een schoner milieu tot nationale prioriteit te maken. **De zwerfafvalaanpak staat aan de basis.**

Nationale overheden hebben een duidelijke juridische verantwoordelijkheid om de gemeenschappelijke Europese wetgeving uit te voeren die zij hebben vastgesteld in overleg met hun EU-partnerlanden, het Europees Parlement en de Commissie.

Sinds 2020 schrijft EU-wetgeving voor dat regeringen strategieën voor de zwerfafvalaanpak **moeten integreren in de afvalbeheerplannen** die zij voor hun land periodiek moeten indienen bij de Europese Commissie. **Een breed scala van overheidsdepartementen** moet betrokken zijn bij de ontwikkeling en uitvoering van **doeltreffende, brancheoverstijgende strategieën en actieplannen**, bijvoorbeeld:

- milieuzaken
- onderwijs en kinderen
- gebiedsbeheerders en gemeenten
- binnenlandse zaken/justitie
- consumentenorganisaties

Ook verwante overheidsinstanties kunnen een rol spelen:

- milieuorganisaties (met name met gegevens/statistieken/succesvolle aanpakken)
- organisaties voor afvalbeheer

Grote delen van onze landen worden bewaakt, beheerd en onderhouden door **gespecialiseerde gebiedsbeheerders**. Zij houden zich bezig met snelwegen, luchthavens, zeehavens, spoorwegstations en de bijbehorende infrastructuur, passagiersdiensten per spoor, parken, bossen, waterwegen, en meer. Daarbij hebben ze de belangrijke taak om zwerfafval aan te pakken en te voorkomen. Het is aan nationale overheden om te **waarborgen dat de gebiedsbeheerders hiervoor duidelijke en bindende mandaten krijgen.**

GEMEENTEN

Gemeenten zijn **over het algemeen voor het grootste deel verantwoordelijk voor het gebiedsbeheer**. Zij spelen een cruciale rol bij het bepalen, coördineren en uitvoeren van de zwerfafvalaanpak, overal waar we wonen, leren, werken en spelen. **Evenals nationale overheden kunnen gemeenten de toon zetten**. Het zogenoemde 'zerotolerance-beleid' voor afval is een goed voorbeeld. Gemeenten spelen daarnaast een belangrijke rol bij de reiniging en het onderhoud van elke wijk: **goed onderhouden wijken blijven langer schoon** dan slecht onderhouden, verloederde of verwaarloosde gebieden.

Bovenal nemen gemeenten het voortouw bij het **vaststellen van de lokale zwerfafvalproblematiek** en bij het zoeken naar passende en succesvolle oplossingen. Omdat zij dicht bij hun inwoners staan via alle diensten die zij verlenen (met name op het gebied van schoonmaak en onderwijs), hebben gemeenten een cruciale rol bij het **bewustmaken van en voorlichten over gedragsverandering**. Wanneer onwenselijk gedrag aanhoudt, moeten zij echter ook **sancties en straffen vaststellen en daarop handhaven**. Dat betekent afschrikkende boetes opleggen aan degenen die zwerfafval achterlaten, hun afval dumpen of hun omgeving laten verwaarlozen.

Gemeenten moeten zorgen dat alle wijken waarvoor zij verantwoordelijk zijn, regelmatig worden schoongemaakt en goed worden onderhouden. Dit vergroot de **betrokkenheid van inwoners** en stimuleert **dat mensen een schone omgeving als de norm zien**. Bij onderhoud hoort het plaatsen/ vernieuwen van straatmeubilair, het herstellen/vernieuwen van het straatbeeld (bijv. het wegdek van wegen en voetpaden), het voorkomen van verwaarlozing en het bevorderen van schone, groene zones.

Op lokaal niveau is een aantal verschillende gemeentelijke diensten relevant en verantwoordelijk voor:

- afvalophaaldiensten en infrastructuur
- waterzuivering
- contacten met politie
- onderwijsinstellingen
- instituten voor gezondheidszorg
- sportfaciliteiten
- parken en recreatiegebieden
- toeristische attracties
- planning

GEBIEDSBEHEERDERS

Gespecialiseerde gebiedsbeheerders bewaken, beheren en onderhouden grote delen van ons land. Bijvoorbeeld:

- Dienst Wegverkeer (RDW)
- vervoersautoriteiten (luchthavens, beheerders van zeehavens, spoorwegstations en bijbehorende infrastructuur, passagiersdiensten over zee en per spoor)
- groenbeheerders
- Staatsbosbeheer
- Rijkswaterstaat
- jachthavenbeheerders

Deze instanties spelen een **sleutelrol bij de zwerfafvalaanpak** (bijv. langs de weg en op verzorgingsplaatsen, in treinen en stations, in en rond rivieren, meren en kanalen, etc.). Dat begint bij het **inzicht in en de beoordeling van de zwerfafvalproblematiek** op hun eigen terreinen, in en rondom hun eigendommen en panden. Vervolgens moeten ze **strategieën voor de zwerfafvalaanpak ontwikkelen**, bij voorkeur samen met organisaties voor zwerfafvalpreventie die deskundig zijn op het gebied van gedragsverandering.

Nationale overheden vervullen een belangrijke rol door duidelijke en bindende mandaten aan deze gebiedsbeheerders te geven voor de aanpak van zwerfafval. Vanwege **geografische nabijheid (of overlapping) tussen de gebiedsbeheerders en de gemeenten** is het van belang dat ze nauw samenwerken in de zwerfafvalaanpak.

Evenals gemeenten **zetten de gebiedsbeheerders de toon ten opzichte van hun 'gebruikers'**. Zij zorgen ervoor dat hun faciliteiten (waar nodig) **zijn ingericht om afval in te zamelen en dat ze deze afvalvoorzieningen regelmatig ophalen, legen en goed onderhouden**. Dit omdat een schone omgeving het achterlaten van afval ontmoedigt.

POLITIE & JUSTITIE

Uit de praktijk blijkt dat een **zwerfafvalaanpak zonder ontmoedigingsbeleid weinig resultaat geeft**. Het risico om betrapt en vervolgens gestraft te worden, moet reëel zijn (of in ieder geval zo worden ervaren). Helaas denken veel mensen die afval achterlaten of dumpen dat zij ermee weggelopen en dat, zelfs als ze worden betrapt, er geen echte straf zal volgen.

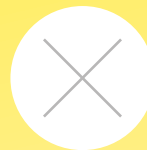
In veel landen is het een misdrijf om afval te dumpen of achter te laten. Sinds de zomer van 2020 zijn alle EU-lidstaten op grond van de algemene EU-richtlijn Afvalstoffen verplicht om het achterlaten/dumpen van afval strafbaar te stellen en sancties op te leggen. Meer handhaving werpt vruchten af in combinatie met een geïntegreerde zwerfafvalaanpak.

De handhavingsautoriteiten spelen daarom een cruciale rol in de zwerfafvalaanpak. Deze autoriteiten zijn o.a.:

- politie
- gemeentemedewerkers (inclusief particuliere handhavingsmedewerkers)
- park- en boswachters
- het rechtssysteem

Onmiddellijke sancties zijn het meest effectief en hebben daarom verreweg de voorkeur. Helaas heeft het rechtssysteem in heel Europa te kampen met een grote werklast. Door de hoge werkdruk sleept het opleggen van sancties voor zwerfafval via de rechter zich vaak lang voort of komt zelfs helemaal niet van de grond.

Het meest doeltreffend is het ter plaatse opleggen door handhavers van **aanzienlijke, afschrikkende boetes**. Het is belangrijk dat nationale overheden en gemeenten deze bevoegdheid aan zowel de politie als andere handhavers toekennen, en dat die hiervan gebruikmaken.

BEDRIJVEN, PRODUCENTEN EN IMPORTEURS

In een circulaire economie zijn producenten en importeurs verantwoordelijk voor het terugdringen en/of optimaliseren van het gebruik van hulpbronnen, onder meer door recycling en het voorkomen van zwerfafval. Bij deze producentenverantwoordelijkheid hoort het ontwerpen van producten en diensten die het risico op zwerfafval verminderen. **De verantwoordelijkheid betreft ook het einde van de levenscyclus wanneer gebruikte producten het grootste risico lopen als zwerfafval te eindigen.**

Dit betekent dat producenten en importeurs **consumenten moeten voorlichten** hoe die hun afval juist weggooien en dat zij, waar de wet dat voorschrijft, **bijdragen aan de kosten van een doeltreffende inrichting van de openbare ruimte en van efficiënte opschoonacties**. Het bedrijfsleven delen we als volgt in:

- Bedrijven die producten maken die bij het afval terechtkomen, zoals:
 - producenten van **'to go'-verpakkingen** voor levensmiddelen (snacks, snoepgoed, kant-en-klarmaaltijden), dranken, tabak;
 - producenten van **artikelen voor eenmalig gebruik** zoals tabaksproducten, kauwgom, producten voor persoonlijke hygiëne (ook zakdoekjes, schoonmaakdoekjes en toiletartikelen).
- Bedrijven die producten verkopen/leveren die bij het afval terechtkomen, zoals:
 - **retailers:** incl. supermarkten, buurtwinkels, benzinestations;
 - **foodservicebedrijven:** merkketens van levensmiddelen en hun franchisenemers, onafhankelijke verkooppunten, exploitanten van foodtrucks.
- Niet-commerciële organisaties die producten verkopen/leveren die bij het afval terechtkomen, zoals:
 - **onderwijsinstellingen:** scholen, hogescholen, universiteiten & overige instellingen;
 - **sportorganisaties of promotors:** lokale sportclubs, grote sportpromotors, stadionbeheerders;
 - **culturele instellingen of culturele promotors:** theaters, concertzalen, organisatoren van festivals.

Grote producenten en importeurs hebben een betere positie om zich in te zetten voor **preventiecampagnes op nationaal niveau**. Lokale bedrijven kunnen initiatieven ondersteunen voor de **betrokkenheid van lokale inwoners**, samenwerken met gemeenten en nationale campagnes promoten.

ORGANISATIES VOOR ZWERFAFVAL- PREVENTIE

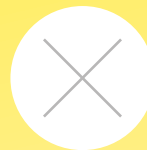
EU-wetgeving (Algemene EU-richtlijn Afvalstoffen 2018 & SUP-richtlijn Producten voor eenmalig gebruik 2019) vereist dat **producenten en importeurs betalen voor communicatie, bewustmaking en voorlichting over zwerfafvalpreventie**, met name via organisaties voor producentenverantwoordelijkheid (PRO's). Het is essentieel dat overheden in heel Europa zorgen dat producenten en importeurs deze verplichting in de praktijk naleven, over voldoende middelen beschikken en goed georganiseerd zijn.

Nationale overheden moeten ervoor zorgen dat **deskundigen op het gebied van gedragsverandering de educatie, kennis en bewustmaking rondom zwerfafvalpreventie ontwikkelen en coördineren**. Ongecoördineerde inspanningen per branche, gericht op specifieke producten, leveren ongelijksoortige informatie op en verwarring bij de consument. Elk land (of passend gedecentraliseerd gebied) hoort een **speciale organisatie voor zwerfafvalpreventie** te hebben die de inspanningen voor gedragsverandering aanstuurt. Die organisatie moet flexibel en duurzaam zijn.

Voor een doeltreffend effect moeten **nationale communicatiecampagnes voor gedragsverandering zich richten op de afvalverspreider en op de context waarbinnen het zwerfafval ontstaat**. Dit kan via een algemene campagne eventueel aangevuld met productspecifieke campagnes. Campagnes voor gedragsverandering **werken het beste als onderdeel van een geïntegreerde zwerfafvalaanpak**.

Tegenwoordig is het gangbaar om producenten en importeurs te laten betalen voor de afvalinrichting in de openbare ruimte, de daarmee samenhangende afvalbeheerdiensten en de kosten van het schoonmaken van de openbare ruimte. **Producenten en importeurs hebben er alle belang bij dat het gedrag van de consument verandert**. Daarvoor werken ze samen met deskundige preventieorganisaties: minder afval betekent lagere schoonmaakkosten.

Organisaties voor producentenverantwoordelijkheid voor **verpakkingsmateriaal** (dat vaak als zwerfafval eindigt) zijn inmiddels een bekend fenomeen. Overheden moeten zorgen dat er vergelijkbare organisaties komen om communicatie te financieren over ander afval dat regelmatig zwerfafval wordt: **peuken, kauwgom, persoonlijke beschermingsmiddelen** en andere **toiletartikelen, reclamefolders** en ander materiaal.

AANBIEDERS VAN OPLOSSINGEN

Verschillende economische spelers kunnen zich nog meer inzetten voor een effectieve en efficiënte zwerfafvalaanpak en een 100% zwerfafvalvrije samenleving. Zij moeten samenwerken met anderen voor een stapsgewijze verbetering.

In veel landen moeten **afvalbeheer- en schoonmaakbedrijven, in de publieke én in de particuliere sector**, investeren in de **inrichting van de openbare ruimte en betere systemen**, voor zowel het legen van afvalbakken als voor het opruimen van zwerfafval. Dat gebeurt in samenwerking met gemeenten en met producenten en importeurs die verantwoordelijk zijn voor zwerfafval (voor producten die onder de SUP-richtlijn vallen). Producenten en importeurs moeten nu delen in de kosten van de inrichting van de openbare ruimte en de gerelateerde schoonmaakdiensten.

Er is ruimte voor **innovatie**, zowel in de **inrichting van de openbare ruimte** als in **wijdverbreide recyclingsystemen voor 'to go'-verpakkingen van levensmiddelen**. Dit zou het aantal wegwerpverpakkingen – het grootste aandeel in zwerfafval – **terugdringen en hergebruik aanmoedigen**.

Er blijft altijd een taak weggelegd voor **onderzoeks- & ontwikkelingsorganisaties** om met nieuwe oplossingen te komen.

MAATSCHAPPE- LIJKE ORGANISATIES

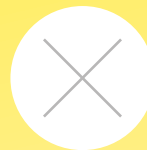
Organisaties uit het maatschappelijk middenveld hebben een **belangrijke rol bij het aanmoedigen van participatie**. Zij kunnen **inwoners stimuleren trots te zijn op een schone en veilige wijk, en hen het belang laten inzien van het voorkomen van zwerfafval**.

Bij deze organisaties horen bijvoorbeeld:

- scholen en hogescholen, universiteiten en andere onderwijsinstellingen
- jongerenorganisaties
- lokale sportclubs
- milieuorganisaties
- verenigingen

In veel landen zijn verschillende maatschappelijke organisaties al met inwoners in contact om de boodschap van zwerfafvalpreventie uit te dragen of zich in te zetten voor activiteiten rondom zwerfafval. Denk aan vrijwillige opschoonacties die een belangrijke rol spelen bij bewustmaking. Zulke activiteiten kun je sterk uitbreiden.

Voor een optimaal effect is het belangrijk dat er een **stelsel is voor het coördineren van de activiteiten**, voor **consistente communicatie** en **materiële ondersteuning**. Hier ligt een rol voor **gespecialiseerde nationale (of lokale) organisaties voor zwerfafvalpreventie** die **samenwerken met gemeenten of gebiedsbeheerders**.

INWONERS

De overgrote meerderheid van mensen laat geen zwerfafval achter en onderkent de schade die het veroorzaakt. Een relatief kleine minderheid is verantwoordelijk voor het probleem. Mensen laten om uiteenlopende redenen zwerfafval achter, bijvoorbeeld door een gebrek aan kennis, onvoldoende bewustzijn of weinig of geen sociale controle.

Gemeenten en producenten en importeurs spelen een centrale rol bij de bestrijding van zwerfafval, maar de belangrijkste verantwoordelijkheid ligt bij inwoners. Die moeten ervoor zorgen nooit opzettelijk, achteloos of per ongeluk zwerfafval achter te laten.

Alle onderdelen binnen de maatschappij (bedrijfsleven, gemeenten, scholen, enz.) delen in de verantwoordelijkheid om zwerfafval te voorkomen. Toch moet ieder individu ook het juiste doen door:

- afval mee naar huis, het werk, de club, school, etc. te nemen zodat het in het recyclingproces kan worden opgenomen;
- afval in de daarvoor bestemde afvalbakken te doen in de openbare ruimte.

Daarnaast kan iedereen in de eigen omgeving duidelijk maken dat **schoon de norm is en dat ze zwerfafval niet tolereren** vanwege de ecologische, sociale en economische schade.

Er zijn veel situaties waarin inwoners een voorbeeld kunnen stellen, met name:

- **ouders en gezinsleden** richting andere familieleden
- **jongeren** richting hun vrienden, ouders en familieleden
- **docenten en leiders van gemeenschappen** richting de jongeren die zij onder hun hoede hebben
- **beroemdheden en opinieleiders** richting hun fans of volgers
- **ondernemers** in de manier waarop zij hun bedrijfsactiviteiten leiden en medewerkers inzetten
- **politici** richting de hele bevolking

www.cleaneuropenetwork.eu

